

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA BOTANICA (Acta Univ. Lodz., Folia bot.)	5	41-49	1987
---	---	-------	------

Janina Jakubowska-Gabara

NOTATKI FLORYSTYCZNE Z DOLINY RAWKI I TERENÓW PRZYLEGŁYCH
FLORISTICAL NOTES FROM THE RAWKA VALLEY AND ADJOINING AREAS

ABSTRACT: The article describes the stands of 52 rare and interesting species of vascular plants. The floristical notes come from the Rawka valley and several forest complexes adjoining the valley. There have been described rarer protected plants, species with restricted appearance in Poland, and species occurring generally seldom on the regional and national scale.

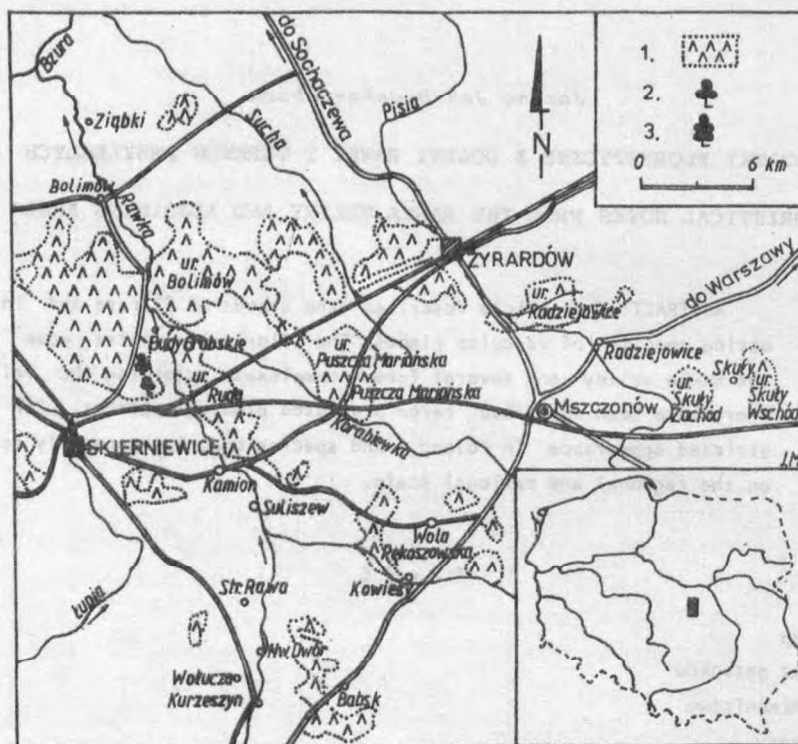
Treść

1. Wstęp
2. Wykaz gatunków
3. Piśmiennictwo
4. Summary

1. WSTĘP

Praca niniejsza zawiera dane o występowaniu rzadkich gatunków roślin naczyniowych, które zostały zebrane podczas badań terenowych prowadzonych w latach 1979-1982 w dolinie rzeki Rawki oraz w kilku uroczyskach leśnych, położonych we wschodniej części kompleksu Puszczy Bolimowskiej i w niewielkiej od niej odległości w kierunku wschodnim (rys. 1). Są to dane florystyczne dotychczas nie publikowane. Informacje o występowaniu niektórych gatunków

znajdują się w opracowaniach projektów rezerwatów przyrody (Jakubowska-Gabara 1980, 1981, Jakubowska-Gabara, Kucharski 1981, Olaczek, Jakubowska-Gabara 1981, Kurzac 1979 a, b).

Rys. 1. Lokalizacja terenu badań i stanowisk (wg mapy topograficznej województwa skierniewickiego 1975, nieco zmienione, rys. J. Michaś)
1 - lasy, 2 - rezerwat Ruda-Chlebacz, 3 - rezerwat Kopanicha

Fig. 1. The situation of investigations area and localities (after topographic map province Skierniewice 1975, partial change, figure drew J. Michaś)
1 - forests, 2 - reserve Ruda-Chlebacz, 3 - reserve Kopanicha

Obszar uwzględniony w pracy jest położony w granicach województwa skierniewickiego. W podziale fizycznogeograficznym Kondrackiego (1978) teren ten należy do prowincji Nizin Środkowopolskich i obejmuje zachodnie i północne krańce mezoregionu Wysoczyzny Rawskiej oraz południową część mezoregionu Równiny Łowicko-Błońskiej. Według geobotanicznego podziału Polski

S z a f e r a (1972) znajduje się w Poddziale Pasa Wielkich Dolin, w Krainie Mazowieckiej, w Okręgu Rawskim.

Publikacja stanowi przyczynek do poznania flory Polski Środkowej, a jednocześnie przekazuje nowe informacje florystyczne potrzebne do prac nad atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce i w Europie.

Lista florystyczna zawiera: liczną grupę gatunków chronionych, gatunki interesujące z uwagi na reprezentację różnych elementów geograficznych oraz ograniczony areał w Polsce, gatunki rzadko występujące ze względu na przekształcenia i zanik fitocenozy których są składnikami. Do szczególnie cennych należą stanowiska takich gatunków, jak: *Lycopodium selago*, *L. complanatum*, *Trollius europaeus*, *Dianthus superbus*, *Pulmonaria angustifolia*, *Asperula tinctoria*, *Calamagrostis villosa*. Są to gatunki bardzo rzadkie w środkowej Polsce. Rejestracja ich stanowisk jest ważna z wielu względów: przyczynia się do poznania obecnego rozmieszczenia gatunków, jest niezbędna do śledzenia przemian zachodzących we florze Polski, dostarcza informacji do prac nad ustaleniem listy rzadkich i zagrożonych gatunków dla naszego kraju.

Szereg danych florystycznych z Równiny Łowicko-Błońskiej oraz Wysoczyzny Rawskiej zawierają prace: O l a c z k a (1963, 1971, 1972, 1974), M o w s z o w i c z a (1978), M o w s z o w i c z a i in. (1963), J a k u b o w s k i e j - G a b a r y (1978), W a r c h o l i Ń s k i e j (1982), W a r c h o l i Ń s k i e j, J a k u b o w s k i e j - G a b a r y (1982).

Układ systematyczny gatunków przyjęto wg S z a f e r a, K u l c z y Ń s k i e g o, P a w ł o w s k i e g o (1976). W wykazie gatunków zastosowano następujące skróty: stan. - stanowiska, ur. - uroczysko leśne, rez. - rezerwat leśny.

2. WYKAZ GATUNKÓW

Polypodium vulgare L. - w grądzie na zboczach doliny Rawki oraz na zboczach śródleśnego parowu; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Ruda, Stara Rawa.

Dryopteris austriaca (Jacq.) Woynar - w łągu jesionowo-olszowym i grądzie; 2 stan.: Kurzeszyn, rez. Kopanicha.

Equisetum hiemale L. - w grądzie typowym; 1 stan. ur. Radziejowice.

Lycopodium selago L. - w łągu jesionowo-olszowym; 1 stan. rez. Ruda-Chlebacz. Gatunek górski, bardzo rzadko notowany w środkowej Polsce. Z obszarów leżących w granicach Wysoczyzny Rawskiej i Równiny Łowicko-Błońskiej nie był dotychczas podawany. Nowe stanowisko widłaka wronca w Puszczy Bolimowskiej jest, w obszarze Polski środkowej, najbardziej oddalonym od południowej granicy zasięgu tego gatunku. Najbliższe dwa stanowiska znajdują się na Wzniesieniach Łódzkich: w Rokicinach k. Koluszek (J o s t - J a k u b o w s k a 1979) i Rąbieniu k. Aleksandrowa (Fagasiewicz 1956 npbl., por. J a k u b o w s k a - G a b a r a, J o s t - J a k u b o w s k a 1978).

L. annotinum L. - w borze mieszanym i wilgotnym; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Ruda.

L. clavatum L. - w borze świeżym i mieszanym; 6 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, Suliszew, ur. Ruda, Kurzeszyn, ur. Radziejowice.

L. complanatum L. - w borze świeżym; 1 stan. ur. Ruda. Gatunek należący do bardzo rzadko spotykanych w tej części kraju. W lasach Puszczy Bolimowskiej nie był dotychczas stwierdzony. Na Wysoczyźnie Rawskiej znaleziono jedno stanowisko (J a k u b o w s k a - G a b a r a 1976). W ur. Ruda widłak spłaszczony tworzy trzy łanowe skupienia o łącznej powierzchni ok. 50 m².

Thesium linophyllum L. - przy drodze leśnym; 1 stan. ur. Bolimów. Gatunek nieczęsto spotykany. Jego zasięg obejmuje tylko Europę środkową, południową i południowo-wschodnią. Osiąga on w Polsce (wg M e u s e l a, J ä g e r a, W e i n e r t a 1965) północno-wschodnią granicę zasięgu. Stanowisko w Puszczy Bolimowskiej położone jest w niewielkiej odległości od tej granicy.

Rumex confertus Willd. - łąki i zarośla w dolinie Rawki, zwykle w sąsiedztwie koryta rzeki; 4 stan.: Nowy Dwór, Suliszew, Bolimów, Kamion.

Dianthus superbus L. - łąka w dolinie Rawki; 1 stan. Ziąbki. Gatunek występujący bardzo rzadko, należy wg J a s i e w i c z a (1981) do gatunków zagrożonych we florze Polski.

Trollius europaeus L. - w młodniku olszowym na siedlisku wilgotnego grądu; 1 stan. ur. Skuły-Wschód. Rzadko spotykany gatunek chroniony. Z terenu Wysoczyzny Rawskiej podany tylko z rezerwatu Trębaczew (M o w s z o w i c z i in. 1963).

Isopyrum thalictroides L. - w wilgotnym grądzie; 5 stan.: ur.

Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, ur. Ruda, ur. Skuły-Wschód, ur. Skuły-Zachód.

Anemone ranunculoides L. - w wilgotnym grądzie; 4 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Ruda, ur. Skuły-Wschód, ur. Skuły-Zachód.

Ranunculus cassubicus L. - w wilgotnym grądzie; 4 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, ur. Skuły-Wschód, ur. Skuły-Zachód.

R. polyanthemus L. - w świetlistej dąbrowie; 4 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice, ur. Ruda, Stara Rawa.

Thalictrum aquilegifolium L. - w dąbrowie świetlistej; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice, ur. Ruda.

Th. flavum L. - na brzegu torfowiska przejściowego w dolinie Rawki; 1 stan. Grabskie Budy.

Corydalis solida Sm. - w wilgotnym grądzie i łągu jesionowo-olszowym; 4 stan.: ur. Radziejowice, ur. Skuły-Wschód, Grabskie Budy, Kurzeszyn.

Alliaria officinalis Andrż. - w grądzie i łągu jesionowo-olszowym; 2 stan.: ur. Radziejowice, Stara Rawa.

Hypericum montanum L. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice.

Filipendula hexapetala Gilib. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Bolimów, ur. Ruda.

Potentilla alba L. - w świetlistej dąbrowie; 5 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, ur. Ruda, Stara Rawa.

Lathyrus niger (L.) Bernh. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice.

Vicia cassubica L. - w dąbrowie świetlistej; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice, Kurzeszyn.

Astrantia maior L. - w grądzie, na zboczu doliny Rawki; 1 stan.: Kurzeszyn.

Seseli annuum L. - w dąbrowie świetlistej; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice, ur. Ruda.

Peucedanum cervaria (L.) Lap. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice.

Chaerophyllum bulbosum L. - wśród roślinności łąkowej w dolinie Rawki, także w przydrożnym rowie; 4 stan.: Nowy Dwór, Kurzeszyn Ruda, ur. Bolimów.

Ch. aromaticum L. - w grądzie na zboczu doliny Rawki; 1 stan. k. miejscowości Suliszew.

Primula officinalis (L.) Hill. - w grądzie i świetlistej dąbrowie; 2 stan.: ur. Radziejowice, ur. Skuły-Wschód.

Chimaphila umbellata (L.) Nutt. - w borze świeżym i mieszanym; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Ruda.

Pulmonaria angustifolia L. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice. Gatunek bardzo rzadki w środkowej Polsce, w Puszczy Bolimowskiej nie był dotychczas notowany. Na Wysoczyźnie Rawskiej znaleziono jedno stanowisko w ur. Rykały (Jakubowska-Gabara 1978). Zaręba (1971) podał dwa stanowiska z ur. Głuchów i ur. Popień. Według Melsela, Jägera, Weinerta (1978) zasięg tego gatunku obejmuje środkową i wschodnią Europę oraz południowo-zachodnie Alpy.

Digitalis grandiflora Mill. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice.

Melittis melissophyllum L. - w dąbrowie świetlistej; 2 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice.

Salvia pratensis L. - w murawie kserotermicznej na zboczach doliny Rawki; 2 stan.: Kurzeszyn, Wołucza.

Centaurium umbellatum Gilib. - na łąkach w dolinie Rawki, także przy leśnym dukcie; 3 stan.: ur. Bolimów, Kurzeszyn, Stara Rawa.

Vincetoxicum officinale Mnch. - w dąbrowie świetlistej; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Radziejowice, ur. Ruda.

Asperula tinctoria L. - w dąbrowie świetlistej; 1 stan. ur. Ruda. Gatunek bardzo rzadki, przywiązany do siedlisk ciepłych, dobrze nasłonecznionych, zasobnych w wapń. W Puszczy Bolimowskiej nie był dotychczas znajdowany, z Wysoczyzny Rawskiej podano jedno stanowisko (Jakubowska-Gabara 1978).

Campanula persicifolia L. - w dąbrowie świetlistej; 4 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, Stara Rawa.

Hieracium pratense Tsch. - w świetlistej dąbrowie; 1 stan. ur. Radziejowice.

Anthericum ramosum L. - w dąbrowie świetlistej; 4 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, ur. Ruda.

Lilium martagon L. - w grądzie i dąbrowie świetlistej; 4 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, rez. Kopanicha.

Carex montana L. - w dąbrowie świetlistej; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice.

C. pilosa Scop. - w grądzie wilgotnym i typowym; 2 stan.: ur. Radziejowice, ur. Puszcza Mariańska.

Anthoxanthum aristatum Boiss. - w uprawie żyta; 1 stan. Grabskie Budy.

Phleum boeheimeri Wib. - w murawie kserotermicznej na zboczach doliny Rawki; 2 stan.: Kurzeszyn, Wołucza.

Calamagrostis villosa (Chaix) Gmel. - w łągu jesionowo-olszowym, w wilgotnym borze mieszanym i grądzie; 3 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Ruda, rez. Kopanicha. Gatunek górski, stwierdzony dotychczas w środkowej Polsce zaledwie na pięciu stanowiskach (Jakubowska-Gabara, Jost-Jakubowska 1978).

Deschampsia flexuosa (L.) Trin. - w borze świeżym, rzadziej mieszanym; 3 stan.: ur. Bolimów, ur. Puszcza Mariańska, ur. Ruda. Gatunek reprezentujący wg Meusel, Jägera i Weinerta (1965) element submediterrańsko-atlantycko-centralno- i północnoeuropejski. W Polsce *D. flexuosa* osiąga południowo-wschodnią granicę zasięgu.

Orchis latifolia L. - na wilgotnych łąkach w dolinie Rawki oraz w wilgotnym grądzie; 5 stan.: Kurzeszyn, Nowy Dwór, Stara Rawa, Suliszew, ur. Skuły-Zachód.

O. maculata L. - w grądzie wilgotnym i łągu jesionowo-olszowym; 3 stan.: ur. Radziejowice, ur. Skuły-Wschód, ur. Skuły-Zachód.

Epipactis latifolia (L.) All. - w grądzie; 2 stan.: ur. Radziejowice, rez. Kopanicha.

Listera ovata (L.) Rich. - w wilgotnym grądzie i łągu jesionowo-olszowym; 4 stan.: ur. Puszcza Mariańska, ur. Radziejowice, rez. Kopanicha, ur. Skuły-Wschód.

3. PIŚMIENNICTWO

- Jakubowska-Gabara, J. 1976. Nowe stanowisko widłaka spleśnzonego w lasach Wysoczyzny Rawskiej. Chrońmy Przyr. ojcz., 1: 44.
Jakubowska-Gabara, J. 1978. Materiały do flory Wysoczyzny Rawskiej. Zesz. nauk. Uniw. Łódz., Acta Univ. Lodz., 20: 257-308.

- Jakubowska-Gabara, J., Jost-Jakubowska, B. 1978. *Element górski we florze Polski środkowej*, *Fragm. flor. geobot.*, 24, 2: 259-272.
- Jakubowska-Gabara, J. 1980. (maszynopis). *Dokumentacja rezerwatu leśnego "Puszcza Mariańska"*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-13.
- Jakubowska-Gabara, J. 1981. (maszynopis). *Dokumentacja rezerwatu leśnego "Dąbrowa w Radziejowicach"*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-7.
- Jakubowska-Gabara, J., Kucharski, L. 1981. (maszynopis). *Dokumentacja projektu rezerwatu rzeczno "Rawka"*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-25.
- Jasiewicz, A. 1981. *Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej*. *Fragm. flor. geobot.*, 27, 3: 401-414.
- Jost-Jakubowska, B. 1979. *Flora i roślinność projektowanego rezerwatu leśnego "Rokiciny" koło Łodzi*. *Zesz. nauk. Uniw. Łódz.*, Acta Univ. Lodz., 27: 17-38.
- Kondracki, J. 1978. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa: 1-463.
- Kurzac, M. 1979 a. (maszynopis). *Dokumentacja projektowanego rezerwatu Ruda-Chlebacz*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-6.
- Kurzac, M. 1979 b. (maszynopis). *Dokumentacja projektowanego rezerwatu Kopanicha*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-10.
- Meusel, H., Jäger, E., Weinert, E. 1965. *Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora*. Text. T. I: 1-583, Karten. T. II, G. Fischer Verl., Jena: 1-258.
- Meusel, H., Jäger, E., Weinert, E. 1978. *Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora*. Text. T. II: 1-418. Karten. T. II, G. Fischer Verl., Jena: 259-421.
- Mowszowicz, J. 1978. *Conspectus florum Poloniae Medianae*. Wyd. Uniw. Łódz., Łódź: 1-395.
- Mowszowicz, J., Hereźniak, J., Olaczek, R., Urbanek, H. 1963. *Rezerwat modrzewia polskiego Trębaczew*. Pr. Wydz. mat.-przr. Łódz. TN, 94: 1-100.
- Olaczek, R. 1963. *Niektóre rzadkie lub nowe gatunki roślin dla flory woj. łódzkiego*. *Zesz. nauk. Uniw. Łódz.*, ser. II, 14: 73-79.
- Olaczek, R. 1971. *Przewodnik po województwie łódzkim*. Wyd. LOP, Warszawa: 1-222.
- Olaczek, R. 1972. *Formy antropogenicznej degeneracji leśnych zbioro-*

- wisk roślinnych w krajobrazie rolniczym Polski niżowej. Wyd. Uniw. Łódź, Łódź: 1-170.
- O l a c z e k, R. 1974. *Materiały do flory Polski środkowej*. Zesz. nauk. Uniw. Łódź., ser. II, 54: 27-39.
- O l a c z e k, R., J a k u b o w s k a-G a b a r a, J. 1981. (maszynopis). *Dokumentacja projektu rezerwatu krajobrazowo-leśnego "Skuły-Wschód"*. Wojewódzki Konserwator Przyrody, Skierniewice: 1-19.
- W a r c h o l i Ń s k a, A. U. 1982. *Materiały do flory segetalnej środkowej Polski*. Cz. I, Spraw. Łódź. TN, 36, 3: 1-8.
- W a r c h o l i Ń s k a, A. U., J a k u b o w s k a-G a b a r a, J. 1982. *Flora*. [W:] G r e g o r o w i c z, J. (red.), *Województwo skierniewickie. Monografia regionalna*. Wyd. Uniw. Łódź., Urząd Wojewódzki w Skierniewicach, Łódź-Skierniewice: 46-51.
- Z a r ę b a, R. 1971. *Rzadsze gatunki roślin naczyniowych w lasach doświadczalnych SGGW w Rogowie i problemy ich ochrony*. Zesz. nauk. SGGW, Leśnictwo, 16: 93-105.

4. SUMMARY

The article contains information on new stands of 52 rare and interesting species of vascular plants. The floristic data concern the Rawka valley and several forest ranges adjoining it. The entire area is located within boundaries of Skierniewice administrative province.

Among the species encompassed by this analysis, there are 13 protected species (among others, *Trollius europaeus*, *Lilium martagon*, *Orchis maculata*, *O. latifolia*). Of special interest are stands of species representing different geographical elements (e.g. mountainous element: *Lycopodium selago*, *Calamagrostis villosa*, *Dryopteris austriaca*).

Dr Janina Jakubowska-Gabara
Instytut Biologii Środowiskowej
Uniwersytetu Łódzkiego
ul. Banacha 12, 90-237 Łódź

Wpłynęło do Redakcji
Folia botanica
1983 03 01